

TUSSENTIJDSE EVALUATIE

Lansingerlands vergadermodel

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Algemeen oordeel.....	3
3	Bevindingen	4
3.1	Bestuurlijke planning.....	4
3.2	Agendacommissie	5
3.3	Beeldvormende fase.....	5
3.3.1	Presentaties	5
3.3.2	Hoorzitting/rondetafelgesprek	6
3.3.3	Technische vragen.....	6
3.3.4	Diverse onderwerpen	7
3.4	Opiniërende fase.....	7
3.4.1	Debat	7
3.5	Besluitvormende fase	8
3.5.1	Debat	8
3.5.2	Diversen	8
4	Conclusies/Aanbevelingen	9
4.1	Bestuurlijke planning.....	9
4.2	Agendacommissie	9
4.3	Beeldvorming	9
4.4	Debat	9
5	Tenslotte	10

1 Inleiding

In de gemeenteraad van 17 december 2015 is ingestemd met het rapport van de werkgroep vergaderstructuur (T15.05714), waarin wordt gepleit voor het stringent toepassen van het BOB-model. In 2016 is een start gemaakt met de in punt 4 van het rapport genoemde activiteiten, zoals onder meer de werving van een raadsadviseur communicatie en het benoemen van de agendacommissie nieuwe stijl. Tevens is de afgelopen maanden ervaring opgedaan met het verder invullen van de beeldvormende fase. In het rapport is opgenomen dat in september 2016 reeds een evaluatie zou worden gehouden. In juni 2016 heeft het Presidium geconcludeerd, dat nog onvoldoende ervaring is opgedaan met het hanteren van het Lansingerlands vergadermodel/BOB-model en dat derhalve het moment van evaluatie te vroeg komt. Wel is voorgesteld dat een korte tussenevaluatie op zijn plaats is uit te voeren door de voorbereidingsgroep van de werkgroep vergaderstructuur..

Door Gerard Bovens en Jurjen Dieleman zijn in de maand september gesprekken gevoerd met de fracties om kennis te nemen van hun bevindingen met het BOB-model tot nu toe.

De resultaten zijn vastgelegd in deze notitie.

2 Algemeen oordeel

Een meerderheid van de fracties geeft aan waardering te hebben voor het BOB-model. Een (kleine) toename van het debat in de commissies, minder herhalingen in de vergaderingen, stukken na de commissievergaderingen vaker als hamerstuk naar de raad en de politiek dichterbij de burgers van Lansingerland zijn de voorzichtige conclusies.

Hierbij wordt aangetekend dat een definitief oordeel pas op een later moment kan worden gegeven (bij de eindevaluatie). Ook grote wijzigingen aan het model dienen naar het oordeel van de fracties op dit moment nog niet te worden ingevoerd. Alleen kleine organisatorische zaken kunnen naar aanleiding van deze tussentijdse evaluatie worden aangepast.

Wel wordt aangegeven, dat een nadeel van het werken met het nieuwe vergadermodel is dat de tijdsdruk voor raadsleden toeneemt. Hoe te werken met het BOB-model zonder dat er extra vergaderingen vergaderd hoeft te worden is een aandachtspunt.

Eén fractie (Wij Lansingerland) vraagt zich af of het BOB-model daadwerkelijk bijdraagt tot het veranderen van standpunten en of door raadsleden echt goed wordt geluisterd naar inwoners in de beeldvormende fase. Het is naar de mening van deze fractie de vraag of het BOB-model het democratische gehalte van de gemeente Lansingerland verhoogt. Het democratisch zwaartepunt wordt verplaatst; het stemmen op partijen bij verkiezingen die standpunten in hun programma's hebben vastgelegd naar het mogen deelnemen aan het besluitvormingsproces van de gemeenteraad. Vooral tegenstanders lijken zich te organiseren en laten dus meer van zich horen in de beeldvormende fase. De fractie van Wij Lansingerland geeft evenals andere fracties aan dat een eindoordeel over het nieuwe vergadermodel op dit moment nog niet mogelijk is.

3 Bevindingen

In onderstaande punten zijn de bevindingen opgenomen van de gesprekken die door de interviewers zijn gevoerd. De gespreksverslagen zijn opgenomen in bijlage 1.

3.1 Bestuurlijke planning

In de nota “vergaderstructuur naar Lansingerlands model” van 6 augustus 2014, dat de basis vormt voor het rapport van de werkgroep vergaderstructuur, wordt gesteld dat een betere bestuurlijke planning een “conditio sine qua non” is voor elke te ontwikkelen vergaderstructuur.

De bestuurlijke planning heeft de afgelopen periode vorm gekregen door middel van het bijhouden van de planning in de vorm van een spreadsheet.

Vrijwel alle fracties in de gemeenteraad zijn van mening dat de huidige bestuurlijke planning nog onvoldoende loopt en verbetering behoeft.

Onderstaand een overzicht van het commentaar op de bestuurlijke planning:

- Het huidige format is onleesbaar en de ambtelijke organisatie levert de noodzakelijke informatie (nog) niet. Overzicht hebben op onderwerpen die voor raad en commissie het komend halfjaar op de rol staan, kunnen sturen op de voorliggende agenda's en onderwerpen om te bepalen welke onderwerpen een uitgebreide beeldvorming vereisen, zicht hebben op de concrete agendadruk van de eerstkomende drie maanden en een doorkijk over de gehele raadsperiode zijn nobele doelen maar nu nog ver weg van de huidige realiteit (Leefbaar 3B);
- De raad moet ten minste $\frac{3}{4}$ jaar tevoren zicht hebben wanneer de raadsvoorstellen en bijbehorende dossiers er aan komen. De bestuurlijke planning moet aanzienlijk beter (ChristenUnie).
- De bestuurlijke agenda zou aan de vergaderkalender gelinkt moeten worden (ChristenUnie).
- De agenda van de commissies en raad zijn onevenwichtig (D66);
- Besluitvorming over bestemmingsplannen zie je toch lang van te voren aankomen Twee grote bestemmingsplannen per vergadering is het maximum (Partij Neeleman);
- De planning zoals hij nu is zou nog verbeterd moeten worden. De planning zou verder in de toekomst moeten kijken, bijvoorbeeld beleidsnota's en bestemmingsplannen tot enkele jaren in de toekomst. Dit geeft de raad meer tijd (PvdA);
- De bestuurlijke planning moet beter. Nu staan er nog veel onderwerpen voor één vergadering geagendeerd. Met een goede bestuurlijke planning zou dit beter gespreid moeten worden. (VVD)
- De bestuurlijke planning moet bekend zijn, zodat gestuurd kan worden op het verschijnen van documenten. Voorkomen moet worden dat de agenda van de ene vergadering nauwelijks is gevuld, terwijl de agenda van een andere vergadering juist heel vol staat (WijLansingerland);
- De bestuurlijke planning loopt nog niet goed genoeg. Er missen nog verschillende onderwerpen op de bestuurlijke planning. Hierdoor komen onderwerpen nog steeds te laat opduiken, vlak voor een publicatie van een agenda en stukken (CDA).

Eerder is er vanuit de griffie een projectplan opgezet voor het vinden van een geschikte (liefst digitale) tool zodat iedereen (raad, griffie, college ambtelijke organisatie én de buitenwacht) beschikt over een consistente, altijd up to date zijnde, leesvriendelijke en permanent te raadplegen versie van de planning. Overleg in het presidium heeft als uitkomst gehad dat de aanschaf van een nieuwe tool nog op 'on hold' wordt gezet, en eerst de aandacht en doorontwikkeling vooral te focussen op het verkrijgen van een kwalitatief en kwantitatief goede inhoud van de planning. Het bestaande format en plaatsing op het RIS blijft gehandhaafd en zal vooralsnog niet worden vervangen door een ook voor de buitenwacht te benaderen tool.

3.2 Agendacommissie

Bij een aantal fracties bestaat onvoldoende helderheid ten aanzien van het functioneren van de Agendacommissie.

- Wat doet de Agendacommissie precies? De fractie van GroenLinks heeft daar geen beeld van. Meer transparantie is nodig (GroenLinks).
- De agendacommissie werkt te autonoom. Recent voorbeeld: evaluatie asielgerechtigden naar maart 2017. Weet onvoldoende wat zij doen en besluiten. Is te zeer een black box (Leefbaar 3B).
- Het is onhelder wat daar precies gebeurt (ChristenUnie).

Ook de verhouding tussen de (nieuwe) Agendacommissie en het Presidium is niet voor alle fracties duidelijk.

- Het Presidium heeft nauwelijks toegevoegde waarde. Nog bestaansrecht in de volgende periode? (Leefbaar 3B).
- Taak en rol van het Presidium met betrekking tot het BOB-model moet sterker en beter omschreven worden. In het bijzonder ook in relatie tot de Agendacommissie die vooral een uitvoerend comité moet zijn. (ChristenUnie)
- Het Presidium moet ruim van tevoren de “BOB-status” van een bepaald onderwerp bepalen. Dan is er voldoende tijd voor de voorbereidingen (ChristenUnie).
- De relatie presidium en Agendacommissie behoeft verduidelijking. Agendacommissie moet een technische commissie zijn. De vraag is hoe je de verbinding tussen deze twee overleggen regelt (D66).

3.3 Beeldvormende fase

3.3.1 Presentaties

Een meerderheid van de fracties is van mening dat interactieve presentaties de voorkeur verdienen boven de huidige presentatieavonden die zijn gericht op eenzijdige informatieoverdracht.

- GroenLinks onderschrijft de interactieve presentaties met betrekking tot de ontwikkeling van het sociale domein. De fractie vindt dit een goede werkvorm. Beter dan de presentaties met een eenzijdige informatieoverdracht en een korte vragenronde. (GroenLinks).
- Presentatieavonden zijn niet meer van deze tijd. Ze zijn te weinig interactief. Meer interactie is nodig (GroenLinks).
- Presentatieavonden zijn informatieavonden. Interactieve aanpak verdient de voorkeur (Leefbaar 3B).
- Nut van de huidige vorm van presentatieavonden wordt in twijfel getrokken. Interactieve aanpak is beter (ChristenUnie).
- De presentatieavonden kunnen interactiever en creatiever worden vorm gegeven (D66).

Een aantal fracties (GroenLinks, Leefbaar 3B geeft aan dat de sessies in de beeldvormende fase publiek en toeschouwers hun inbreng kunnen hebben (binnen de grenzen van het format van de avond en onder strikte leiding van de voorzitter).

Een enkele fractie heeft moeite met een andere (interactieve vorm voor de presentatieavonden dan oorspronkelijk beoogd (Partij Neeleman). Er is nu veel inzet vanuit het ambtelijke apparaat en de vragen tijdens de vragenronde na afloop van de presentaties kunnen ook andere fracties inspireren.

Het CDA geeft aan dat er sprake is van spraakverwarring is over wat een presentatieavond is. Hierover lijken verschillende ideeën te bestaan bij raad, college en ambtenaren. Daardoor worden verschillende typen van avonden op dit moment presentatieavonden genoemd.

Ook GroenLinks maakt hierover een opmerking:

- Op de planningslijst voor de presentatieavonden staan ook workshops over transformatie sociaal domein. Dit zijn feitelijk geen presentaties in BOB-verband maar een vorm van meedenken bij de beleidsontwikkeling.

3.3.2 Hoorzitting/rondetafelgesprek

De gevoelens over de gehouden hoorzittingen en rondetafelgesprekken zijn over het algemeen positief.

- Rondetafelgesprekken werken goed. Er is dan een goed debat (Leefbaar 3B).
- De combinatie van een hoorzitting met een rondetafelgesprek is prima. Meer debat en gesprek tijdens het rondetafelgesprek is zeer gewenst (GroenLinks).
- De beide BOB-trajecten met een hoorzitting/rondetafelgesprek liepen goed. Goed voorbereid en goed voorgezeten (ChristenUnie).

Wel wordt er door een aantal fracties gevraagd om in een eerder stadium de inwoners te horen voordat het beleid op papier staat. Ook dienen voorstellen te worden aangepast naar aanleiding van de uitkomst van hoorzittingen/rondetafelgesprekken. Meer tijd tussen de beeldvormende en opiniërende fase is wellicht wenselijk.

- De BOB-fase met betrekking tot de besluitvorming Mobiliteitsplan Berkel kwam eigenlijk te laat in het proces (D66)
- Het BOB-model had m.b.t. het besluitvormingsproces over het raadsvoorstel Mobiliteitsplan Berkel beter eerder ingezet kunnen worden. Het was een beginnersfout. Was het BOB-model eerder ingezet dan was de besluitvorming mogelijk anders verlopen (Partij Neeleman).
- Naar aanleiding van hoorzittingen die eerder werden gehouden (bijv. mobiliteitsplan zijn de stukken niet aangepast na de hoorzitting terwijl er uit de hoorzitting nuttige opmerkingen kwamen. De VVD vindt dat het college deze stukken zou moeten aanpassen aan de hand van de gemaakte opmerkingen vóór de commissievergadering (VVD).
- Naar aanleiding van de inspraak mobiliteitsplan is op basis van de geuite meningen niet veel veranderd. De inwoners moeten in een eerder stadium worden gehoord voordat het beleid op papier wordt gesteld. De PvdA pleit voor een tussenstap waarin het college het raadsvoorstel wijzigt aan de hand van wat er is opgehaald bij de inwoners. Er zou in het algemeen ook meer tijd na de beeldvormende fase moeten komen om het raadsvoorstel te kunnen wijzigen (PvdA).

Een ander genoemd punt is dat bij het publiceren van de uitnodigingen van hoorzittingen/rondetafelgesprekken een goede spreiding van de uitnodigingen wenselijk wordt geacht.

- Zorg dat uitnodigingen voor bijv. hoorzittingen breed worden gepubliceerd. Vaak worden ze toch verzonden aan de “inner circle stakeholders” (Leefbaar 3B).
- Een probleem van het BOB-model kan zijn dat vooral de tegenstemmers zich organiseren en dus meer van zich laten horen in de beeldvormende fase (Wij Lansingerland).
- De VVD-fractie geeft aan dat bij een van de gehouden hoorzittingen een belangengroep met zes personen kwam spreken (zes maal hetzelfde verhaal). De fractie zou graag zien dat er zo wordt gestuurd dat per organisatie of belangengroep slechts één persoon zijn visie mag geven (VVD).

3.3.3 Technische vragen

De mogelijkheid om technische vragen te stellen voorafgaand aan de commissievergaderingen wordt in algemeenheid gewaardeerd. Wel zijn er nog een aantal kanttekeningen ten aanzien van de termijn waarop de technische vragen kunnen worden gesteld. Deze wordt als te kort bestempeld:

- Vooraf schriftelijke vragen stellen is nog erg onwennig. Bovendien is de reactietijd (te) kort (Leefbaar 3B).
- De antwoorden op de technische vragen over commissievoorstellen geven een goede input aan andere fracties. Een aanwinst dus (Partij Neeleman).

- De termijn van indiening van technische vragen kan voor grotere fracties een probleem zijn. Voor kleinere fracties valt het wel mee (Partij Neeleman).
- De PvdA geeft aan dat de tijd tussen het versturen van het raadsvoorstel en het indienen van technische vragen erg kort is. Raadsleden zouden meer tijd moeten krijgen om hun technische vragen te stellen (PvdA).
- De termijn voor het stellen van technische vragen is er kort. De input van fractievergaderingen kan nu niet meer worden meegenomen in het stellen van technische vragen. De VVD zou graag een duidelijke signalering ontvangen wanneer zij hun vragen in moeten dienen. (VVD)
- De tijdsplanning rondom het stellen van technische vragen is op dit moment erg krap. Technische vragen moeten al kort na de publicatie van de stukken worden gesteld. Ook worden er erg veel vragen gesteld. De CDA-fractie zou verwachten dat dit leidt tot minder ambtelijke ondersteuning bij commissievergaderingen. Dit is echter niet het geval (CDA).

Daarnaast maakt Wij Lansingerland de opmerking dat technische vragen niet altijd nodig zijn. Technische vragen zijn vaak niet gericht op het vormen van een mening (WijLansingerland).

3.3.4 Diverse onderwerpen

Een aantal aanvullende opmerkingen zijn:

- BOB is er nu alleen voor raadsvoorstellen. Wellicht breder trekken naar ontwikkelingen die een grote impact hebben op de leefomgeving (GroenLinks).
- Een van de voorwaarden om BOB een succes te maken is betere kwaliteit raadsstukken (ook meer op hoofdlijnen. Introduceren van een oogopslag resumé zoals in Almere (Leefbaar 3B).
- De beeldvormende fase kan creatiever worden ingevuld (niet alleen rondetafelgesprekken en hoorzittingen) (d66).
- Als het college heeft opgehaald wat de inwoners er van vinden dan hoeft de raad dit niet nogmaals te doen. Hiermee kan een te hoge druk gelegd worden op inwoners, stichtingen en ondernemers. Een goede afstemming moet dan ook plaatsvinden tussen beeldvorming door het college in de voorbereiding van een voorstel en het beeldvormingstraject van de gemeenteraad. Vervolgens zou de agendacommissie moeten beslissen of er een beeldvormende bijeenkomst komt. Zij zijn hier voor ingesteld, niet de raadscommissie (VVD).
- De CDA-fractie geeft aan dat de instelling van klankbordgroepen ook een middel voor beeldvorming kan zijn (CDA).

3.4 Opiniërende fase

3.4.1 Debat

Een meerderheid van de fracties is van mening dat er nog onvoldoende wordt gedebatteerd in de commissies. Met name in de commissie Ruimte zijn er nog te veel technische vragen.

- In de commissie Ruimte moet er meer ruimte komen voor een écht politiek debat. Het is nu nog te veel een vraag een antwoordspel (GroenLinks).
- Het debat in de commissie en raad moet sterker worden. Nu nog te veel een uitwisseling van standpunten (GroenLinks).
- Nog steeds te veel technische vragen in de commissies; voorkomen van elkaar napraten is nodig (Leefbaar 3B).
- In de commissie Ruimte worden er nog teveel vragen gesteld en is het debat teveel op het college gericht. In de commissie Samenleving is er meer debat gericht op oordeelsvorming. Er is nog een forse slag te maken (ChristenUnie).
- In de raad en commissie meer focussen op collega-fracties dan op het college (ChristenUnie).
- Er moet wel over de volle breedte van de commissievergaderingen meer debat komen. De raad is geen 'rewrite' van de commissies meer en dat is prima (D66).
- Er is nog niet veel extra debat als gevolg van het BOB-model. Het is lastig om de huidige situatie te vergelijken met de situatie in het verleden (Partij Neeleman).

3.5 Besluitvormende fase

3.5.1 Debat

Ook in de raad is er naar de mening van een groot deel van de fracties nog te weinig debat tussen de fracties onderling.

- Het debat in de commissie en raad moet sterker worden. Nu nog te veel een uitwisseling van standpunten (GroenLinks).
- Debat blijft nog steeds uit. Discussiëren op hoofdlijnen blijft moeilijk (Leefbaar 3B).
- In de raad en commissie meer focussen op collega-fracties dan op het college (ChristenUnie).
- Het is nuttig om nog eens na te denken over de organisatie van het debat. Nu is er alleen plaats voor debat in de (korte tweede termijn. De eerste (lange) termijn behelst alleen het uitdragen van het fractiestandpunt. Kan dit niet dynamischer? Is er iets slims te verzinnen? Spreekklok mede in verband met interrupties kan belangrijk zijn. (ChristenUnie).

3.5.2 Diversen

- De opstelling in de raadszaal is een serieuze kwestie (D66).
- Naar aanleiding van het debat in de commissie gecorrigeerde raadsstukken moeten voor wat betreft de correcties standaard met de kleur geel worden gemerkt. Dit gebeurt nu niet consequent. Schriftelijke informatie over de wijzigingen aan de raad is ook noodzakelijk (Partij Neeleman).
- Wat de CDA-fractie betreft kan de raadsvergadering nog wel wat meer beperkt worden tot een vergadering waarin alleen besluitvorming plaatsvindt. Hiermee kunnen deze vergaderingen mogelijk ook anders worden vormgegeven en gepland. De vormgeving van de raadsvergaderingen is echter een onderwerp voor later (tijdens de uiteindelijke evaluatie)(CDA).
- Rondom raadsvergaderingen zou het echter al wel mooi zijn als voor inwoners beter inzichtelijk kan worden gemaakt hoe fracties gestemd hebben over bepaalde onderwerpen (CDA).
- Politieke beschouwingen in de raad beperken de rol en uitstraling van de raad. Die staat nu vooral in het teken van moties en amendementen. Wellicht een uitzondering maken voor raadsdebat over Kadernota en begroting. Dat zijn de bijzondere momenten in het politiek jaar (ChristenUnie).

4 Conclusies/Aanbevelingen

Op basis van het bovenstaande trekt de voorbereidingsgroep van de werkgroep vergaderstructuur conclusies en doet een beperkt aantal aanbevelingen die op relatief korte termijn kunnen worden gerealiseerd. Deze conclusies en aanbevelingen worden onderstaand punten beschreven.

4.1 Bestuurlijke planning

Uit de reactie van de fracties blijkt een goede actuele bestuurlijke planning randvoorwaardelijk is voor het welslagen van het functioneren van het BOB-model. Om deze reden is het wenselijk dat er op korte termijn een “ronde tafel”-gesprek wordt gehouden tussen vertegenwoordigers vanuit de raad, managementteam en college. Onderwerpen

- Het doel dat de raad voor ogen heeft met de bestuurlijke planning (geen controlemiddel maar uitsluitend een planningstool);
- De inhoud van de bestuurlijke planning;
- Maatregelen die nodig zijn om deze planning om deze planning zo actueel mogelijk te houden.

Hoe sneller de bestuurlijke planning op orde is, hoe sneller wensen vanuit de raad over bijvoorbeeld meer tijd voor de beeldvormende fase (waaronder het stellen van technische vragen) kunnen worden gerealiseerd.

4.2 Agendacommissie

Onduidelijk bestaat over de relatie tussen de agendacommissie en het Presidium.

Er bestaat naar de mening van de voorbereidingsgroep een duidelijk verschil tussen het Presidium en de agendacommissie. Het Presidium stelt de kaders ten aanzien van de werkwijze van de diverse gremia, de agendacommissie houdt zich bezig met de uitvoering binnen de gestelde kaders.

Om de onduidelijkheid verder weg te nemen wordt de aanbeveling gedaan om het vaststellen van de concept-agenda van de raad bij de agendacommissie te beleggen. Gerealiseerd wordt dat dit consequenties heeft voor de frequentie van bijeenkomen van de agendacommissie. Deze consequenties zijn te overkomen.

Omgekeerd kan het ook betekenen dat de frequentie van het Presidium naar beneden kan worden bijgesteld omdat de noodzaak van het maandelijks vaststellen van de concept-agenda van de raad wegvalt.

De agendacommissie is teveel een black box blijkt uit de reacties van de fracties. De aanbeveling wordt gedaan om van de bijeenkomsten van de agendacommissie een korte besluitenlijst te maken (zoals bij het presidium) en deze besluitenlijst te verspreiden aan de (duo)-leden van de raad, college en MT.

4.3 Beeldvorming

Geconcludeerd kan worden dat presentatieavonden in de huidige vorm weinig waardering meer ontvangen. Presentaties zijn slechts één van de vormen van mogelijkheden/werkvormen binnen de beeldvormende fase. Om deze reden wordt aanbevolen om de presentatieavonden in de vergaderplanning van 2017 te hernoemen in “beeldvorming”. Voor de invulling van deze avonden kan geput worden uit een veelheid van werkvormen. De keuze daaruit dient te worden gelegd bij de agendacommissie. Belangrijk is wel dat bij de publicatie van de agenda voor deze beeldvormende avonden heet expliciet het doel van de te houden bijeenkomst wordt vermeld. Hiermee wordt voorkomen dat er bij de inwoners van Lansingerland onduidelijkheid bestaat over de inhoud van deze avonden.

4.4 Debat

De vrijwel algemene conclusie is dat er in commissie en raad nog onvoldoende debat plaats vindt. Te veel blijft het bij het uitdragen van fractiestandpunten.

Hoewel dit zich moeilijk laat beïnvloeden wordt toch voorgesteld om het niet toestaan van interrupties in de eerste termijn te heroverwegen. Dit zou kunnen geschieden door het gelimiteerd toestaan van interrupties (maximaal 2).

5 *Tenslotte*

Recentelijk is het informatie-/communicatieplan van de gemeenteraad in de het Presidium behandeld. Besloten is om in Q1 van 2017 een raad brede bijeenkomst over dit plan te organiseren.

Het informatie-/communicatieplan vormt één van de pijlers van het Lansingerlands vergadermodel.

Consensus daarover binnen de gemeenteraad is derhalve van groot belang.

Uit de resultaten van de tussenevaluatie van het Lansingerlands vergadermodel blijkt wel dat werken binnen het BOB-model langzaam begint te landen bij de fracties in de raad.

Het lijkt daarom wenselijk om de in hoofdstuk 4 genoemde korte termijn aanbevelingen in de praktijk te testen.

Als deze wijzigingen voldoen en er algehele consensus bestaat over het communicatieplan het kan worden overgegaan tot aanpassingen van de verordeningen (raadsvergadering en commissies).